Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έβδομο τμήμα)

της 2ας Απριλίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2003/55/ΕΚ – Κοινοί κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου – Προστασία των καταναλωτών – Άρθρο 3, παράγραφος 3, και παράρτημα Α, στοιχείο β′ – Διαφάνεια των συμβατικών όρων – Υποχρέωση έγκαιρης και άμεσης ενημερώσεως του καταναλωτή σχετικά με αυξήσεις στα τιμολόγια»

Στην υπόθεση C-765/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Landgericht Koblenz (πρωτοδικείο Koblenz, Γερμανία) με απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Δεκεμβρίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Stadtwerke Neuwied GmbH

κατά

RI

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έβδομο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. G. Xuereb (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, T. von Danwitz και A. Kumin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Stadtwerke Neuwied GmbH, εκπροσωπούμενη από τον J. Müller, Rechtsanwalt,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την O. Beynet και τον M. Noll-Ehlers,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με το παράρτημα Α, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας 2003/55/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 98/30/ΕΚ (ΕΕ 2003, L 176, σ. 57).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Stadtwerke Neuwied GmbH, υπό την ιδιότητά της ως προμηθευτή φυσικού αερίου, και του πελάτη της RI, σχετικά με την καταβολή ληξιπρόθεσμων οφειλών κατόπιν επανειλημμένων αυξήσεων της τιμής του φυσικού αερίου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2 και 3 της οδηγίας 2003/55 έχουν ως εξής:

«(2) Η πείρα που αποκτήθηκε κατά την υλοποίηση της εν λόγω οδηγίας καταδεικνύει τα σημαντικά οφέλη που είναι δυνατόν να προκύψουν από την εσωτερική αγορά αερίου, όσον αφορά τα κέρδη σε απόδοση, τη μείωση τιμών, τα υψηλότερα επίπεδα υπηρεσιών και την αυξημένη ανταγωνιστικότητα. Εντούτοις, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις και δυνατότητες για βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς, κυρίως δε απαιτούνται συγκεκριμένες διατάξεις για τη διασφάλιση ισότιμων όρων παραγωγής και τη μείωση των κινδύνων δημιουργίας δεσπόζουσας θέσης στην αγορά και επιθετικής συμπεριφοράς, διασφαλίζοντας τιμολόγια μεταφοράς και διανομής χωρίς την επιβολή διακρίσεων, μέσω της παροχής πρόσβασης στο δίκτυο με βάση τιμολόγια τα οποία δημοσιεύονται πριν τεθούν σε ισχύ, καθώς επίσης διασφαλίζοντας την προστασία των δικαιωμάτων των μικρών και ευάλωτων καταναλωτών.

(3) Κατά τη σύνοδό του στη Λισσαβόνα στις 23 και 24 Μαρτίου 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απηύθυνε έκκληση για ταχεία ανάληψη εργασιών προκειμένου να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά τόσο στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας όσο και στον τομέα του αερίου και να επισπευσθεί η ελευθέρωσή τους προκειμένου να επιτευχθεί μία πλήρως λειτουργική εσωτερική αγορά στους εν λόγω τομείς. Στο ψήφισμά του της 6ης Ιουλίου 2000 επί της δεύτερης έκθεσης της Επιτροπής για το καθεστώς ελευθέρωσης των αγορών ενεργείας, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε από την Επιτροπή να υιοθετήσει λεπτομερές χρονοδιάγραμμα για την επίτευξη επακριβώς καθορισμένων στόχων, με προοπτική την σταδιακή αλλά πλήρη ελευθέρωση της αγοράς ενέργειας.»

4 Η αιτιολογική σκέψη 27 της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«Η τήρηση των προδιαγραφών περί υπηρεσιών κοινής ωφέλειας αποτελεί θεμελιώδη απαίτηση της παρούσας οδηγίας, και θα πρέπει προ πάντων να καθορισθούν στην παρούσα οδηγία κοινά ελάχιστα πρότυπα τα οποία θα τηρούνται από όλα τα κράτη μέλη και τα οποία θα λαμβάνουν υπόψη τους στόχους της προστασίας των καταναλωτών, της ασφάλειας του εφοδιασμού, της προστασίας του περιβάλλοντος και των ισοδύναμων επιπέδων ανταγωνισμού σε όλα τα κράτη μέλη. Είναι σημαντικό οι απαιτήσεις περί υπηρεσιών κοινής ωφέλειας να μπορούν να ερμηνεύονται σε εθνική βάση, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές συνθήκες και τηρουμένου του [ενωσιακού] δικαίου.»

5 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2003/55 περιλαμβάνει τους ακόλουθους ορισμούς:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

25) “οικιακοί πελάτες”: οι πελάτες οι οποίοι αγοράζουν φυσικό αέριο για δική τους οικιακή κατανάλωση·

[…]

27) “τελικοί πελάτες”: οι πελάτες που αγοράζουν φυσικό αέριο για δική τους χρήση·

[…]».

6 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και προστασία των πελατών», προβλέπει στην παράγραφο 3 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την προστασία των τελικών πελατών και για την εξασφάλιση υψηλών επιπέδων προστασίας του καταναλωτή, ειδικότερα δε μεριμνούν ώστε να υπάρχουν επαρκείς διασφαλίσεις για την προστασία των ευάλωτων καταναλωτών, συμπεριλαμβανομένων μέτρων που τους βοηθούν να αποφύγουν την αποσύνδεση. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν μέτρα προστασίας των πελατών που είναι συνδεδεμένοι με το δίκτυο αερίου σε απομακρυσμένες περιοχές. Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν τον ύστατο προμηθευτή για τους πελάτες τους συνδεδεμένους με το δίκτυο αερίου. Διασφαλίζουν υψηλά επίπεδα προστασίας των καταναλωτών, ιδίως όσον αφορά τη διαφάνεια σχετικά με τους συμβατικούς όρους και προϋποθέσεις, τη γενική πληροφόρηση και τους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο επιλέξιμος πελάτης είναι πράγματι σε θέση να αλλάξει προμηθευτή. Όσον αφορά τουλάχιστον τους οικιακούς πελάτες, τα μέτρα αυτά συμπεριλαμβάνουν τα μέτρα που αναφέρονται στο παράρτημα Α.»

7 Το παράρτημα Α της ίδιας οδηγίας προβλέπει μέτρα για την προστασία των καταναλωτών και έχει ως εξής:

«Με την επιφύλαξη των [ενωσιακών] κανόνων σχετικά με την προστασία των καταναλωτών, ιδίως της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου [της 20ής Μαΐου 1997 για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις – Δήλωση του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με το άρθρο 6 παράγραφος 1 - Δήλωση της Επιτροπής σχετικά με το άρθρο 3 παράγραφος 1 πρώτη περίπτωση (ΕΕ 1997, L 144, σ. 19)] και της οδηγίας 93/13/ΕΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29)], τα μέτρα που αναφέρονται στο άρθρο 3 έχουν ως στόχο να εξασφαλίζουν ότι οι πελάτες:

[…]

β) ειδοποιούνται δεόντως σχετικά με οποιαδήποτε πρόθεση τροποποίησης των συμβατικών όρων και ενημερώνονται σχετικά με το δικαίωμα λύσης της σύμβασης όταν τους απευθύνεται η σχετική ειδοποίηση. Οι φορείς παροχής υπηρεσιών ειδοποιούν τους συνδρομητές τους απευθείας για οποιαδήποτε αύξηση τελών, την κατάλληλη χρονική στιγμή και το αργότερο μία κανονική χρονική περίοδο χρέωσης μετά τη χρονική στιγμή κατά την οποία η αύξηση τίθεται σε ισχύ. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι πελάτες παραμένουν ελεύθεροι να λύσουν τις αντίστοιχες συμβάσεις, εάν δεν αποδέχονται τους νέους όρους οι οποίοι τους έχουν κοινοποιηθεί από το φορέα παροχής υπηρεσιών αερίου·

γ) λαμβάνουν διαφανείς πληροφορίες σχετικά με τις ισχύουσες τιμές και τιμολόγια, καθώς και τους συνήθεις όρους και προϋποθέσεις όσον αφορά την πρόσβαση και τη χρήση των υπηρεσιών αερίου·

[…]».

Το γερμανικό δίκαιο

8 Το άρθρο 36, παράγραφοι 1 και 2, του Energiewirtschaftsgesetz (νόμου περί ορθολογικής διαχειρίσεως της ενέργειας) προβλέπει τα εξής:

«Υποχρέωση βασικού εφοδιασμού

(1) Οι επιχειρήσεις παροχής ενέργειας είναι υποχρεωμένες, στις ζώνες του δικτύου διανομής στις οποίες διασφαλίζουν τον βασικό εφοδιασμό των οικιακών πελατών, αφενός να δημοσιοποιούν τους γενικούς όρους και τα γενικά τιμολόγια που ισχύουν για την παροχή ενέργειας χαμηλής τάσεως ή χαμηλής πιέσεως και να τα αναρτούν στο διαδίκτυο, και, αφετέρου, να προβαίνουν στον εφοδιασμό όλων των οικιακών πελατών βάσει των εν λόγω όρων και τιμολογίων. Η υποχρέωση βασικού εφοδιασμού αίρεται όταν, για οικονομικούς λόγους, δεν είναι δυνατός ο εφοδιασμός της επιχειρήσεως παροχής ενέργειας.

(2) Οι φορείς παροχής υπηρεσίας βασικού εφοδιασμού που μνημονεύονται στην παράγραφο 1 είναι οι επιχειρήσεις παροχής ενέργειας που προμηθεύουν τους περισσότερους οικιακούς πελάτες σε μια ζώνη γενικού εφοδιασμού […]».

9 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της Verordnung über allgemeine Bedingungen für die Gasverordnung von Tarifkunden (κανονιστικής αποφάσεως περί των γενικών όρων παροχής φυσικού αερίου στους πελάτες που υπάγονται στο κανονικό τιμολόγιο), της 21ης Ιουνίου 1979 (*BGBl.* 1979 I, σ. 676) (στο εξής: AVBGasV):

«Τα άρθρα 2 έως 34 της παρούσας κανονιστικής αποφάσεως καθορίζουν τους υποχρεωτικούς για τις επιχειρήσεις φυσικού αερίου γενικούς όρους που ισχύουν για τη σύνδεση […] οποιουδήποτε προσώπου με το δίκτυο διανομής και για την παροχή φυσικού αερίου βάσει του γενικού τιμολογιακού καθεστώτος. Οι εν λόγω όροι αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της συμβάσεως εφοδιασμού.»

10 Βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της AVBGasV, οι τροποποιήσεις των γενικών όρων και τιμολογίων αρχίζουν να ισχύουν μετά την επίσημη δημοσίευσή τους.

11 Το άρθρο 32 της AVBGasV προβλέπει, στις παραγράφους 1 και 2, τα εξής:

«(1) Η σύμβαση ισχύει αδιαλείπτως έως ότου ένα από τα μέρη την καταγγείλει, τηρώντας προθεσμία προειδοποιήσεως ενός μηνός, η δε καταγγελία παράγει αποτελέσματα στο τέλος του ημερολογιακού μήνα […]

(2) Σε περίπτωση τροποποιήσεως των γενικών τιμολογίων ή των γενικών όρων από την επιχείρηση φυσικού αερίου στο πλαίσιο της παρούσας κανονιστικής αποφάσεως, ο πελάτης δύναται να καταγγείλει τη σύμβαση, τηρώντας προθεσμία προειδοποιήσεως δύο εβδομάδων, η δε καταγγελία παράγει αποτελέσματα στο τέλος του ημερολογιακού μήνα που ακολουθεί την επίσημη δημοσίευση της τροποποιήσεως.

[…]»

12 Η AVBGasV καταργήθηκε με την Gasgrundversorgungsverordnung (κανονιστική απόφαση περί βασικού εφοδιασμού σε φυσικό αέριο), της 26ης Οκτωβρίου 2006 (*BGBl.* 2006 I, σ. 2396), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 29ης Αυγούστου 2016 (*BGBl.* 2016 I, σ. 2034). Το άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 3, της κανονιστικής αποφάσεως περί βασικού εφοδιασμού σε φυσικό αέριο προβλέπει τα εξής:

«(2) Κάθε τροποποίηση των γενικών τιμών και των συμπληρωματικών όρων τίθεται σε ισχύ στην αρχή του μήνα, υπό την προϋπόθεση ότι έχει δημοσιευθεί τουλάχιστον έξι εβδομάδες νωρίτερα. Ο φορέας παροχής της υπηρεσίας βασικού εφοδιασμού υποχρεούται, παράλληλα με τη δημοσίευση, να απευθύνει στους πελάτες του επιστολή με την οποία γνωστοποιεί τις σχεδιαζόμενες τροποποιήσεις και να τις δημοσιεύσει στον ιστότοπό του· στο πλαίσιο αυτό, οφείλει να διευκρινίζει το περιεχόμενο, τους λόγους και τους όρους της τροποποιήσεως και να κάνει σαφή μνεία των δικαιωμάτων του πελάτη που αναφέρονται στην παράγραφο 3, παρέχοντας συγχρόνως τις πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, σημείο 7.

(3) Σε περίπτωση τροποποιήσεως των γενικών τιμών ή των συμπληρωματικών όρων, ο πελάτης δικαιούται να καταγγείλει τη σύμβαση χωρίς προθεσμία προειδοποιήσεως κατά την έναρξη ισχύος των εν λόγω τροποποιήσεων […]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

13 Η Stadtwerke Neuwied είναι προμηθευτής φυσικού αερίου που δραστηριοποιείται υπό τη μορφή εταιρίας του γερμανικού ιδιωτικού δικαίου, αλλά υπόκειται, ως δημοτική επιχείρηση επιφορτισμένη με την παροχή υπηρεσιών γενικού συμφέροντος προς όφελος οργανισμού τοπικής αυτοδιοικήσεως, στον έλεγχο του κράτους, ενώ ο Δήμος Neuwied (Γερμανία) είναι ο μοναδικός εταίρος της και ο δήμαρχος της πόλεως μετέχει στο εποπτικό της συμβούλιο.

14 Ο RI είναι πελάτης της Stadtwerke Neuwied από τις 28 Ιουλίου 2004. Η Stadtwerke Neuwied, η οποία προμήθευε τον πελάτη με φυσικό αέριο, εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που υπείχε ως πάροχος στο πλαίσιο συμβάσεως βασικού εφοδιασμού. Μεταξύ Ιανουαρίου 2005 και Σεπτεμβρίου 2011, η Stadtwerke Neuwied προέβη σε αυξήσεις στα τιμολόγια, ανάλογες προς την αύξηση του κόστους αγοράς του φυσικού αερίου, λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις εξοικονομήσεις που είχαν γίνει σε άλλους τομείς του κλάδου του φυσικού αερίου. Η Stadtwerke Neuwied απαιτεί πλέον από τον RI την καταβολή ποσού ύψους 1 334,71 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στις ληξιπρόθεσμες οφειλές λόγω των αναπροσαρμογών που προαναφέρθηκαν. Ο RI δεν ενημερώθηκε προσωπικώς για τις εν λόγω αναπροσαρμογές, σημειώνεται όμως ότι η Statdwerke Neuwied δημοσίευσε στον ιστότοπό της τα γενικά τιμολόγιά της και τις χρεώσεις της, καθώς και τις αναπροσαρμογές των συμβατικών όρων. Εξάλλου, οι αυξήσεις στα τιμολόγια δημοσιεύθηκαν και στον τοπικό Τύπο.

15 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ο RI προέβαλε ότι η σύμβαση προμήθειας που είχε συνάψει με τη Stadtwerke Neuwied δεν περιελάμβανε έγκυρη ρήτρα αναθεωρήσεως τιμών και αμφισβήτησε τις αξιώσεις της Stadtwerke Neuwied. Μεταξύ άλλων, ο RI θεωρεί ότι η Stadtwerke Neuwied δεν είχε το δικαίωμα να αναπροσαρμόζει τις τιμές της, ότι η ζητούμενη τιμή καταναλώσεως ήταν παράλογη και ότι, ακόμη κι αν υποτεθεί ότι υπήρχε μονομερές δικαίωμα καθορισμού των τιμών βάσει του άρθρου 4 της AVBGasV, ετίθετο ζήτημα λόγω έλλειψης διαφάνειας. Ως εκ τούτου, ο RI θεωρεί ότι οι αυξήσεις της τιμής του φυσικού αερίου ήταν άκυρες. Επιπλέον, ο RI άσκησε ανταγωγή ζητώντας να διαπιστωθεί ότι οι τιμές που καθόρισε ο προμηθευτής ήταν παράλογες και αυθαίρετες, καθώς και να του επιστραφεί μέρος των ποσών που κατέβαλε στη Stadtwerke Neuwied μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 2005 και της 31ης Δεκεμβρίου 2011.

16 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η επίλυση της ενώπιόν του διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 2003/55.

17 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η παράλειψη της Stadtwerke Neuwied να ενημερώσει εγκαίρως και άμεσα τον καταναλωτή για τις αυξήσεις της τιμής του φυσικού αερίου θέτει εν αμφιβόλω τη νομιμότητα των αυξήσεων αυτών λόγω του ότι, στο πλαίσιο διαφοράς όπως αυτή της κύριας δίκης, μπορεί να γίνει άμεση επίκληση της απαιτήσεως περί διαφάνειας η οποία απορρέει από το άρθρο 3, παράγραφος 3, και από το παράρτημα Α, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας 2003/55, παρά το γεγονός ότι η οδηγία δεν είχε μεταφερθεί στη γερμανική έννομη τάξη κατά την κρίσιμη περίοδο.

18 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, λαμβανομένης υπόψη της μη μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, η προσέγγιση του αυτή είναι ορθή και η ως άνω διαπίστωση ισχύει μόνον εφόσον η απαίτηση περί διαφάνειας την οποία προβλέπει η οδηγία 2003/55 είναι αμέσου εφαρμογής και χωρεί άμεση επίκλησή της από ιδιώτη έναντι εταιρίας ιδιωτικού δικαίου όπως η Stadtwerke Neuwied, καθώς και εφόσον η τήρηση της εν λόγω απαιτήσεως αποτελεί προϋπόθεση για να είναι έγκυρη αυτή καθεαυτήν η αύξηση των τιμών.

19 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γερμανία) έχει κρίνει ότι η εθνική νομοθεσία που ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης δεν μπορούσε να ερμηνευθεί σύμφωνα με την οδηγία 2003/55. Έχοντας, εξάλλου, καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η συγκεκριμένη οδηγία δεν ήταν αμέσου εφαρμογής, το Ομοσπονδιακό δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν πρέπει η κατάσταση αυτή να έχει ως συνέπεια να θεωρούνται παράνομες οι αυξήσεις των τιμών και αναγνώρισε στην Stadtwerke Neuwied το δικαίωμα να αναπροσαρμόζει τις τιμές της βάσει συμπληρωματικής ερμηνείας της συμβάσεως προμήθειας φυσικού αερίου.

20 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν οι συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 3, και του παραρτήματος Α, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας 2003/55 έχουν την έννοια ότι η άμεση ενημέρωση του πελάτη σχετικά με την αύξηση στα τιμολόγια συνιστά προϋπόθεση για να είναι η αύξηση έγκυρη. Παράλληλα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν οι διατάξεις αυτές είναι αμέσου εφαρμογής λόγω του ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως απαλλαγμένες αιρέσεων και επαρκώς ακριβείς, και λόγω του ότι γίνεται επίκλησή τους έναντι της Stadtwerke Neuwied, ήτοι φορέα ο οποίος θα μπορούσε να θεωρηθεί, πάντοτε σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ότι υπόκειται στην εξουσία ή στον έλεγχο του κράτους ή ότι απολαύει ιδιαίτερων δικαιωμάτων, τα οποία βαίνουν πέραν των διατάξεων που εφαρμόζονται στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών.

21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landgericht Koblenz (πρωτοδικείο Koblenz, Γερμανία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με το παράρτημα Α, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας [2003/55], την έννοια ότι η παράλειψη άμεσης και έγκαιρης ενημερώσεως των καταναλωτών φυσικού αερίου ως προς τους όρους, τους λόγους και το περιεχόμενο τυχόν επερχόμενης τροποποιήσεως των τιμολογίων παροχής φυσικού αερίου εμποδίζει την τροποποίηση αυτή;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

Έχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με το παράρτημα Α, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας [2003/55] άμεση εφαρμογή από την 1η Ιουλίου 2004 έναντι προμηθευτή ενέργειας που διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο (δεδομένου ότι δραστηριοποιείται υπό τη μορφή ΕΠΕ γερμανικού δικαίου), διότι οι εν λόγω διατάξεις της οδηγίας αυτής είναι απαλλαγμένες αιρέσεων και, επομένως, δύνανται να εφαρμοστούν χωρίς περαιτέρω πράξη μεταφοράς τους στην εσωτερική έννομη τάξη, απονέμουν δε δικαιώματα στον πολίτη έναντι φορέα ο οποίος, καίτοι είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, ελέγχεται από το κράτος, δεδομένου ότι το κράτος είναι ο μοναδικός μέτοχός του;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

22 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/55, σε συνδυασμό με το παράρτημα Α, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι, στην περίπτωση κατά την οποία τροποποιήσεις των τιμολογίων που δεν κοινοποιούνται ατομικώς στους πελάτες πραγματοποιούνται από ύστατο προμηθευτή φυσικού αερίου με μοναδικό σκοπό τη μετακύλιση της αυξήσεως του κόστους αγοράς του φυσικού αερίου χωρίς επιδίωξη κέρδους, η τήρηση από τον εν λόγω προμηθευτή των σχετικών με την τιμολόγηση υποχρεώσεων διαφάνειας και ενημερώσεως τις οποίες προβλέπουν οι διατάξεις αυτές συνιστά προϋπόθεση για να είναι έγκυρες οι τροποποιήσεις των τιμών.

23 Υπενθυμίζεται ότι σκοπός της οδηγίας 2003/55 είναι η βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς φυσικού αερίου. Συναφώς, η πρόσβαση στο δίκτυο χωρίς διακρίσεις, με διαφανή τρόπο και με λογικές τιμές είναι αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία του ανταγωνισμού και έχει πρωταρχική σημασία για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς φυσικού αερίου (απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2014, Schulz και Egbringhoff, C-359/11 και C-400/11, EU:C:2014:2317, σκέψη 39).

24 Στο πλαίσιο αυτό, η ανάγκη προστασίας του καταναλωτή διαπνέει τις διατάξεις της οδηγίας 2003/55 και συνδέεται στενά τόσο με την ελευθέρωση των σχετικών αγορών, όσο και με τον σκοπό της κατοχυρώσεως της ασφάλειας του σταθερού εφοδιασμού με φυσικό αέριο, τον οποίον επίσης επιδιώκει η οδηγία (απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2014, Schulz και Egbringhoff, C-359/11 και C-400/11, EU:C:2014:2317, σκέψη 40).

25 Ακριβώς λόγω του προαναφερθέντος σκοπού και της προαναφερθείσας ανάγκης, το άρθρο 3 της οδηγίας 2003/55, το οποίο αφορά τις υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και την προστασία των καταναλωτών, προβλέπει, στην παράγραφο 3, ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των τελικών καταναλωτών και για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών. Επιπλέον, τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν τον ύστατο προμηθευτή για τους συνδεδεμένους με το δίκτυο αερίου πελάτες. Εν πάση περιπτώσει, τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν, τουλάχιστον όσον αφορά τους οικιακούς πελάτες, τα μέτρα του παραρτήματος Α της οδηγίας αυτής.

26 Το παράρτημα Α, στοιχείο β′, της οδηγίας 2003/55 διευκρινίζει ότι τα μέτρα του άρθρου 3, παράγραφος 3, έχουν ιδίως ως σκοπό να εξασφαλίσουν ότι οι φορείς παροχής υπηρεσιών θα ειδοποιούν απευθείας τους συνδρομητές τους για οποιαδήποτε αύξηση τελών, την κατάλληλη χρονική στιγμή και το αργότερο μία κανονική χρονική περίοδο χρεώσεως μετά τη χρονική στιγμή κατά την οποία η αύξηση τίθεται σε ισχύ. Επιπλέον, κατά τη διάταξη αυτή, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι πελάτες παραμένουν ελεύθεροι να καταγγείλουν τις αντίστοιχες συμβάσεις, εάν δεν αποδέχονται τους νέους όρους προμήθειας αερίου. Βάσει του παραρτήματος Α, στοιχείο γ′, της ίδιας οδηγίας, οι πελάτες πρέπει να λαμβάνουν διαφανείς πληροφορίες σχετικά με τις ισχύουσες τιμές και τα ισχύοντα τιμολόγια.

27 Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι δεν προκύπτει από το γράμμα των διατάξεων αυτών αν η τήρηση των υποχρεώσεων διαφάνειας και ενημερώσεως που υπέχουν οι προμηθευτές αερίου αποτελεί προϋπόθεση για να είναι έγκυρες οι τροποποιήσεις των τιμολογίων παροχής φυσικού αερίου.

28 Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι πελάτες πρέπει, για να μπορούν να ασκούν πλήρως και ουσιαστικά τα δικαιώματά τους και να αποφασίζουν με πλήρη επίγνωση κατά πόσον θα καταγγείλουν τη σύμβαση ή θα αμφισβητήσουν την τροποποίηση της τιμής για την παροχή της ενέργειας ή του

αερίου, να ενημερώνονται εγκαίρως, πριν από την εφαρμογή της τροποποιήσεως, σχετικά με τους λόγους, τους όρους και την έκτασή της (απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2014, Schulz και Egbringhoff, C-359/11 και C-400/11, EU:C:2014:2317, σκέψη 47).

29 Ως εκ τούτου, οι υποχρεώσεις διαφάνειας και ενημερώσεως τις οποίες επιβάλλει το παράρτημα Α, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας 2003/55 έχουν ως στόχο να διασφαλίσουν, σύμφωνα με τον σκοπό της προστασίας των καταναλωτών, ότι ο πελάτης δύναται να ασκήσει το δικαίωμά του να καταγγείλει τη σύμβαση ή να αμφισβητήσει την τροποποίηση της τιμής της παροχής.

30 Η άσκηση του δικαιώματος αυτού από τους πελάτες δεν θα μπορούσε να διασφαλιστεί και οι διατάξεις του παραρτήματος Α, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας 2003/55 θα στερούνταν πρακτικής αποτελεσματικότητας αν ο προμηθευτής αερίου παρέβαινε τις υποχρεώσεις διαφάνειας και ενημερώσεως τις οποίες υπέχει παραλείποντας, μεταξύ άλλων, να ενημερώσει προσωπικώς τους πελάτες του για τη σχεδιαζόμενη τροποποίηση των τιμών.

31 Τούτου δοθέντος, πρέπει να υπομνησθεί ότι, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, η Stadtwerke Neuwied ενεργούσε ως «ύστατος προμηθευτής», υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/55, και ότι οι διαδοχικές τροποποιήσεις των τιμολογίων στις οποίες προέβη αποσκοπούσαν αποκλειστικώς στη μετακύλιση της αυξήσεως του κόστους αγοράς του φυσικού αερίου χωρίς επιδίωξη κέρδους.

32 Το Δικαστήριο έχει κρίνει δε ότι, δεδομένου ότι ο ύστατος προμηθευτής φυσικού αερίου υποχρεούται, στο πλαίσιο των υποχρεώσεων που του επιβάλλει η εθνική νομοθεσία, να συνάπτει σύμβαση με τους πελάτες οι οποίοι το ζητούν και οι οποίοι μπορούν να αξιώσουν την εφαρμογή των όρων που προβλέπει η εν λόγω νομοθεσία, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα οικονομικά συμφέροντά του, καθόσον ο προμηθευτής δεν μπορεί να επιλέγει τον αντισυμβαλλόμενο και δεν είναι ελεύθερος να καταγγείλει τη σύμβαση (απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2014, Schulz και Egbringhoff, C-359/11 και C-400/11, EU:C:2014:2317, σκέψη 44).

33 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, όταν οι τροποποιήσεις των τιμολογίων του προμηθευτή φυσικού αερίου περιορίζονται στη μετακύλιση του κόστους αγοράς του φυσικού αερίου στην τιμή της παροχής χωρίς ο προμηθευτής να επιδιώκει το παραμικρό κέρδος, θα υπήρχε σοβαρός κίνδυνος για τα οικονομικά συμφέροντα του προμηθευτή φυσικού αερίου αν οι τροποποιήσεις αυτές δεν ήταν έγκυρες σε περίπτωση μη ατομικής κοινοποιήσεώς τους στους πελάτες.

34 Κατά συνέπεια, καθόσον ο προμηθευτής υποχρεούται να εγγυάται την ασφάλεια του εφοδιασμού των πελατών του, η νομιμότητα της αυξήσεως των χρεώσεων στα τιμολόγια λόγω της μετακύλισης της αυξήσεως του κόστους αγοράς του φυσικού αερίου δεν μπορεί να εξαρτάται από την προσωπική ενημέρωση των πελατών. Στην αντίθετη περίπτωση, ο οικονομικός κίνδυνος που θα έφερε ο προμηθευτής φυσικού αερίου θα μπορούσε τόσο να υπονομεύσει την επίτευξη του σκοπού της ασφάλειας του εφοδιασμού τον οποίο επιδιώκει η οδηγία 2003/55, όσο και να βλάψει δυσανάλογα τα οικονομικά συμφέροντα του προμηθευτή.

35 Ωστόσο, δεδομένου ότι η έλλειψη ατομικής κοινοποιήσεως των τροποποιήσεων των τιμολογίων συνιστά, ακόμη και στην περίπτωση αυτή, προσβολή της προστασίας των καταναλωτών, πρέπει, αφενός, οι πελάτες ενός τέτοιου προμηθευτή να μπορούν να καταγγείλουν τη σύμβαση ανά πάσα στιγμή και, αφετέρου, εφόσον ο πελάτης δεν έχει λάβει γνώση της νέας τιμής στην οποία θα του παρέχεται το φυσικό αέριο προτού αυτή αρχίσει να ισχύει, να έχει στη διάθεσή του κατάλληλα ένδικα βοηθήματα προκειμένου να μπορεί να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που ενδεχομένως υπέστη λόγω του ότι στερήθηκε τη δυνατότητα να ασκήσει εγκαίρως το δικαίωμά του να αλλάξει προμηθευτή ώστε να εξασφαλίσει χαμηλότερες χρεώσεις. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να διερευνήσει τα ζητήματα αυτά.

36 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/55, σε συνδυασμό με το παράρτημα Α, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι, όταν οι μη ατομικώς κοινοποιηθείσες στους πελάτες τροποποιήσεις των τιμολογίων πραγματοποιούνται από ύστατο προμηθευτή με μοναδικό σκοπό τη μετακύλιση της αυξήσεως του κόστους αγοράς του φυσικού αερίου χωρίς επιδίωξη κέρδους, η εκ μέρους του προμηθευτή αυτού τήρηση των υποχρεώσεων διαφάνειας και ενημερώσεως που προβλέπονται στις εν λόγω διατάξεις δεν αποτελεί προϋπόθεση της ισχύος των επίμαχων τροποποιήσεων των τιμολογίων, υπό την επιφύλαξη ότι οι πελάτες δύνανται να καταγγείλουν τη σύμβαση ανά πάσα στιγμή και έχουν στη διάθεσή τους τα κατάλληλα ένδικα βοηθήματα προκειμένου να ζητήσουν αποκατάσταση της ζημίας που ενδεχομένως υπέστησαν λόγω της μη ατομικής κοινοποιήσεως των τροποποιήσεων.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

37 Κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

38 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έβδομο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/55/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 98/30/ΕΚ σε συνδυασμό με το παράρτημα Α, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι, όταν τροποποιήσεις των τιμολογίων που δεν κοινοποιούνται ατομικώς στους πελάτες πραγματοποιούνται από ύστατο προμηθευτή φυσικού αερίου με μοναδικό σκοπό τη μετακύλιση της αυξήσεως του κόστους αγοράς του φυσικού αερίου χωρίς επιδίωξη κέρδους, η τήρηση από τον εν λόγω προμηθευτή των σχετικών με την τιμολόγηση υποχρεώσεων διαφάνειας και ενημερώσεως τις οποίες προβλέπουν οι διατάξεις αυτές δεν συνιστά προϋπόθεση για να είναι έγκυρες οι τροποποιήσεις των τιμών, υπό την επιφύλαξη ότι οι πελάτες μπορούν να καταγγείλουν τη σύμβαση ανά πάσα στιγμή και έχουν στη διάθεσή τους τα κατάλληλα ένδικα βοηθήματα προκειμένου να ζητήσουν αποκατάσταση της ζημίας που ενδεχομένως υπέστησαν λόγω της μη ατομικής κοινοποιήσεως των τροποποιήσεων.

(υπογραφές)